

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
Олексій Жильцов
« 01 » 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія ментальності клієнта

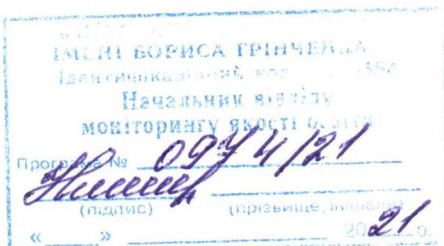
для студентів

спеціальності 053 Психологія
(шифр і назва спеціальності (тей))

освітнього рівня другого (магістерського)
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми 053.00.02 Практична психологія
(шифр і назва освітньої програми)

спеціалізації _____
(за наявності) (назва спеціалізації)

Київ – 2021

Розробник: Лозова Ольга Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології

Викладач: Лозова Ольга Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри кафедри практичної психології.

Протокол від 30.08.2021 р. № 10.

Завідувач кафедри _____ (Ольга Лозова)

(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми з практичної психології магістерського рівня вищої освіти

____.____.20__ р.

Керівник освітньої програми _____ (Ольга Лозова)

(підпис)

Робочу програму перевірено

01.09.2021 р.

Заступник директора/декана _____ (Роман Павлюк)

(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

(підпис)

(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

(підпис)

(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

(підпис)

(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

(підпис)

(ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	нормативна	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	6/180	
Курс	5	5
Семестр	1, 2	1, 2
Кількість змістових модулів з розподілом:	5	
Обсяг кредитів	6	6
Обсяг годин, в тому числі:	180	180
Аудиторні	48	24
Модульний контроль	12	-
Семестровий контроль	30	-
Самостійна робота	90	104
Форма семестрового контролю	залік/екзамен	залік/екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни: сформувати здатність адекватно оцінювати, обирати доречну стратегію втручання та приймати професійні рішення стосовно психологічної ситуації клієнта з урахуванням особливостей його буденної свідомості та ментальності.

Завдання навчальної дисципліни. Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.02 Практична психологія підготовки за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, дисципліна «Психологія ментальності клієнта» забезпечує **формування таких загальних та фахових компетентностей:**

- ЗК 1. *Світоглядна.* Наявність ціннісно-орієнтаційної позиції. Загальнокультурна ерудиція, широке коло інтересів. Розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії. Збереження національних духовних традицій.
- ЗК 2. *Громадянська.* Здатність до реалізації прав і обов'язків громадянина України. Повага до Батьківщини, народу, держави, символіки, традицій, мови. Здатність застосовувати демократичні технології прийняття рішень. Уміння діяти з соціальною відповідальністю та громадянською свідомістю.
- ЗК 3. *Комунікативна.* Здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності. Здатність здійснювати ділову комунікацію з метою отримання інформації, необхідної для вирішення завдань діяльності Вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення, Володіння навичками комунікації іноземною мовою.
- ЗК 4. *Інформаційна.* Здатність до самостійного пошуку та оброблення

інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань. Здатність до ефективного використання інформаційних технологій в професійній діяльності.

- ЗК 5. *Науково-дослідницька*. Здатність виконувати науково-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності. Володіння науково-дослідними методами відповідного фахового спрямування. Критична обізнаність та інтелектуальна доброчесність. Здатність до нестандартних вирішень типових завдань.
- ЗК 6. *Самоосвітня*. Здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку. Уміння застосовувати сучасні психологічні методи і технології для особистісного та професійного зростання. Здатність навчатися, робити кар'єру. Спрямованість на розкриття особистісного потенціалу та самореалізацію.
- ФК 5. *Стратегічна*. Уміння добирати доречну стратегію психопрактичної діяльності на підставі аналізу власних базових компетенцій і клієнтського запиту.
- ФК 8. *Оцінювальна*. Здатність оцінювати ефективність застосування методичних засобів психологічного дослідження, форм та методів психологічного втручання.
- ФК 13. *Когнітивна гнучкість*. Здатність до аналітико-синтетичної діяльності та гнучкості у прийнятті адекватних дійсності рішень.
- ФК 15. *Ціннісна*. Здатність здійснювати психологічну діяльність згідно етичного кодексу (професійно, гуманно, ефективно, успішно).

3. Результати навчання за дисципліною. Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.02 Практична психологія підготовки за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, дисципліна «Психологія ментальності клієнта» забезпечує оволодіння такими **програмними результатами навчання:**

- ПРН 2-з. Здатність до аналізу, оцінки та врахування ментальності клієнта у консультативному процесі.
- ПРН 6-з. Здатність продемонструвати знання проявів та генезу особистісних розладів, на підставі знання виокремлення напрямів і течій сучасної психології, а також актуальних психологічних проблем та здійснення їх системного аналізу, враховуючи теорії розвитку.
- ПРН 1-с. Володіння навичками просвітницької діяльності, спрямованої на популяризацію психологічних знань і піднесення рівня психологічної культури суспільства.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план

Змістового модуля «Психологія буденної свідомості»

для денної форми навчання

		Розподіл годин між видами робіт
--	--	---------------------------------

Назва змістових модулів, тем	Аудиторна:					Самостійна	
	Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні		
Змістовий модуль 1 «Методологічний базис дослідження буденної свідомості»							
Тема 1. Теоретичні засади вивчення свідомості	4	2	2	-	-	-	-
Тема: Гносеологічний та соціологічний аналіз свідомості: порівняльний аспект	10	-	-	-	-	-	10
Тема 2. Буденна свідомість людини	4	2	2	-	-	-	-
Тема: Багатофункціональність буденної свідомості	10	-	-	-	-	-	10
Разом	30	4	4	-	-	-	20
Змістовий модуль 2. «Онтологія буденної свідомості»							
Тема 1. Історичні типи буденної свідомості: від палеоліту до Нового часу	4	2	2	-	-	-	-
Тема: Рудименти первісного міфологізму в буденній свідомості сучасників	10	-	-	-	-	-	10
Модульний контроль	-						
Тема 2. Сучасні форми буденної свідомості. Міфотворчість	4	2	2	-	-	-	-
Тема: Проблема зв'язку буденної свідомості з міфотворчістю	10	-	-	-	-	-	10
Модульний контроль	2						
Разом	30	4	4	-	-	-	20
Усього	60	8	8	-	-	-	40

Тематичний план
Змістового модуля «Психологія ментальності клієнта»
для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Ус	Розподіл годин між видами робіт	
		Аудиторна:	О С Т

		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. «Загальні основи психології ментальності»							
Тема 1. Історичні та сучасні уявлення про ментальність	4	2	2	-	-	-	-
Тема 2. Генезис, структура й основні життєві прояви ментальності	4	2	2	-	-	-	-
Тема: Наукові підходи до вивчення ментальності як наслідок різних психологічних культур	10	-	-	-	-	-	10
Модульний контроль	2						
Разом	20	4	4	-	-	-	10
Змістовий модуль 2. «Різновиди ментальності клієнта»							
Тема 1. «Сімейно-релігійні типи ментальності»	4	2	2	-	-	-	-
Тема: «Сімейна ментальність радянської доби»	10	-	-	-	-	-	10
Тема 2. Гендерна ментальність клієнта	4	2	2	-	-	-	-
Тема: «Психологічні аспекти гендерлекту»	10	-	-	-	-	-	10
Модульний контроль	2						
Тема 3. «Етнічна ментальність клієнта»	4	2	2	-	-	-	-
Тема 4. «Територіально-поселенські ментальності»	4	2	2	-	-	-	-
Тема: Схема життєдіяльності соціальних систем: культурний та літературний міф	10	-	-	-	-	-	10
Модульний контроль	2						
Разом	50	8	8	-	-	-	30
Змістовий модуль 3. «Прикладні аспекти психології ментальності клієнта»							
Тема 1. «Проблеми дослідження професійної ментальності»	4	2	2	-	-	-	-
Тема 2. «Методи дослідження ментальності»	4	2	2	-	-	-	-
Тема: Особливості професійного міжособистісного сприйняття	10	-	-	-	-	-	10
Модульний контроль	2						
Разом	20	4	4	-	-	-	10
Підготовка та проходження контрольних	30						

заходів								
	Усього	120	32	16	16	-	-	50

Тематичний план
Змістового модуля «Психологія буденної свідомості»
для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1 «Методологічний базис дослідження буденної свідомості»							
Тема 1. Буденна свідомість людини	30	2	2	-	-	-	26
Разом	30	2	2	-	-	-	26
Змістовий модуль 2. «Онтологія буденної свідомості»							
Тема 1. Історичні типи буденної свідомості: від палеоліту до Нового часу	30	2	2	-	-	-	26
Разом	30	2	2	-	-	-	26
Усього	60	4	4	-	-	-	52

Тематичний план
Змістового модуля «Психологія ментальності клієнта»
для заочної форми навчання

	Разом	Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. «Загальні основи психології ментальності»							
Тема 2. Генезис, структура й основні життєві прояви ментальності	30	2	2	-	-	-	26
Разом	30	2	2	-	-	-	26
Змістовий модуль 2. «Різновиди ментальності клієнта»							
Тема 2. «Сімейно-релігійні типи ментальності»	30	2	2	-	-	-	26
Тема 3. «Етнічна ментальність клієнта»	30	2	2	-	-	-	26
Разом	60	4	4	-	-	-	52

Змістовий модуль 3. «Прикладні аспекти психології ментальності клієнта»							
Тема 4. «Методи дослідження ментальності»	30	2	2	-	-	-	30
Разом	30	2	2	-	-	-	26
Разом	120	8	8	-	-	-	104

5. Програма навчальної дисципліни

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЮ «ПСИХОЛОГІЯ БУДЕННОЇ СВІДОМОСТІ»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БУДЕННОЇ СВІДОМОСТІ»

Лекція 1. «Теоретичні засади вивчення свідомості» (2 год).

Місце свідомості в структурі психіки. Основні характеристики свідомості. Функції свідомості. Структура свідомості людини. Процесуальна структура свідомості. Змістова структура свідомості. Теоретико-методологічні основи гносеологічного і соціологічного аналізу буденної свідомості.

Ключові поняття: свідомість, структура свідомості, гносеологічний та соціологічний аналіз.

Семінар 1. «Теоретичні засади вивчення свідомості» (2 год).

1. Актуальність питання про сутність буденної свідомості.
2. Теоретико-методологічні основи гносеологічного і соціологічного аналізу буденної свідомості.
3. Системно-структурний підхід до вивчення буденної свідомості.

Лекція 2. «Буденна свідомість людини» (2 год).

Актуальність питання про сутність буденної свідомості. Зв'язок поняття «буденна свідомість» з поняттями «масова свідомість», «практична свідомість», «практичний розум». Буденна свідомість як система: когнітивні, емоційно-афективні та вольові компоненти. Представленість когнітивної складової буденної свідомості повсякденним знанням, а ціннісної – здоровим глуздом. Домінування смислових, ціннісних факторів над когнітивними.

Синкретичні складові буденної свідомості: здоровий глузд, емпіричні знання, навички (у тому числі технологічні), звички, забобони, ілюзії, усталені погляди, звичаї, забобони, міфологічні та фольклорні форми (казки, прислів'я, вірування, прикмети та ін.), омани та ін. Багатофункціональність буденної свідомості: функції регулювання пізнавального ставлення до світу, практична, естетична, соціо-нормативна, аксіологічна функції.

Ключові поняття: буденна свідомість, масова свідомість, практична свідомість, практичний розум, смисли, цінності.

Семинар 2. «Буденна свідомість людини» (2 год).

1. Зв'язок поняття «буденна свідомість» з поняттями «масова свідомість», «практична свідомість», «практичний розум».
2. Категоріальна структура буденної свідомості.
3. Форми існування значення в буденній свідомості.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. «ОНТОЛОГІЯ БУДЕННОЇ СВДОМОСТІ»

Лекція 3. «Історичні типи буденної свідомості: від палеоліту до Нового часу» (2 год).

Конкретні типи буденної свідомості. Історичні типи (парадигми) буденної свідомості: предметно-дієва свідомість (епоха нижнього палеоліту); свідомість первісної родової общини («первісна міфологічна свідомість»; епохи – верхній палеоліт, мезоліт, неоліт); свідомість традиційного суспільства (античного і середньовічно-феодального); новоєвропейська свідомість (свідомість епохи Модерну); свідомість постмодерну.

Ключові поняття: предметно-дієва свідомість, свідомість первісної родової общини, свідомість традиційного суспільства, новоєвропейська свідомість, свідомість постмодерну.

Семинар 3. «Історичні типи буденної свідомості: від палеоліту до Нового часу» (2 год).

1. Предметно-дієва свідомість (епоха нижнього палеоліту);
2. Свідомість первісної родової общини («первісне міфологічне свідомість»; епохи – верхній палеоліт, мезоліт, неоліт);
3. Свідомість традиційного суспільства (античного і середньовічно-феодального);
4. Новоєвропейська свідомість (свідомість епохи модерну);
5. Свідомість епохи постмодерн.

Лекція 4. «Сучасні форми буденної свідомості. Міфотворчість» (2 год).

Основне призначення буденної свідомості сучасної людини – вирішення постійно змінних відносин суб'єкта (потреб, інтересів, засобів їх задоволення та ін.) з навколишнім середовищем (матеріально-природного і соціального). Проблема зв'язку буденної свідомості з міфотворчістю. Релігійні форми. Ідеологеми. Реклама. Квазінаукові міфології. «Віртуальна реальність» комп'ютерних ігор, тренажерів, електронних засобів масової інформації. Образний склад думки. Метафора. Неоміф.

Ключові поняття: потреби, інтереси, міфотворчість, релігія, ідеологеми, реклама, квазінаука.

Семинар 4. «Сучасні форми буденної свідомості. Міфотворчість» (2 год).

1. Релігійні форми буденної свідомості.

2. Квазінаукові міфології.
3. Ідеологеми. Реклама.
4. «Віртуальна реальність» комп'ютерних ігор, тренажерів, електронних засобів масової інформації.
5. Образний склад буденної свідомості. Метафора. Неоміф.

ПРОГРАМА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ «ПСИХОЛОГІЯ МЕНТАЛЬНОСТІ КЛІЄНТА»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

Лекція 1. Історичні та сучасні уявлення про ментальність.

Етапи становлення історії ментальності (за Ж. Ле Гофом). Попередники поняття «ментальність» в науці. Ментальність у психоаналітичній, гуманістичній, екзистенційно-феноменологічній традиції.

Погляди західної та вітчизняної науки на менталітет як наслідок протилежних психологічних культур.

Властивості і характеристики ментальності. Соціальні контексти ментальності. Функції ментальності. Ментальність і мова.

Ключові поняття: ментальність, властивості ментальності, соціальний контекст, функції.

Семінар 1. Історичні та сучасні уявлення про ментальність (2 год.)

1. Етапи становлення історії ментальності.
2. Ментальність у психоаналітичній, гуманістичній, екзистенційно-феноменологічній традиції.
3. Погляди західної та вітчизняної науки на ментальність.
4. Властивості та функції ментальності.

Лекція 2. Генезис, структура й основні життєві прояви ментальності.

Основні життєві прояви ментальності: стереотипи; нахили індивіда до певних типів реакцій; буденна, напівавтоматична поведінка та мислення; знання, якими володіє спільнота; вірування як донаукові уявлення про довколишній світ; картина (образ) світу й сприйняття себе у світі; громадська думка тощо.

Типи ментальності: сімейна, гендерна, релігійна, етнічна, територіально-поселенська, професійна, субкультурні ментальності.

Система і структура ментальності (О. С. Баронін, А. Х. Гаджієв, А.В. Фурман). Генезис ментальності. Концепція формування ментальності за С.В. Лур'є.

Концепції ментальності у працях вітчизняних вчених. Концепція ментальної психології М.-Л. Чепи. Концепція соціальної психіки О.А.Донченко.

Ключові поняття: система, генезис і структура, стереотип, сімейна, гендерна, релігійна, етнічна, територіально-поселенська, професійна, субкультурні ментальності

Семінар 2. Генезис, структура й основні життєві прояви ментальності (2 год.).

1. Основні життєві прояви ментальності.
2. Типи ментальності: сімейна, гендерна, релігійна, етнічна, територіально-поселенська, професійна, субкультурні ментальності.
3. Система і структура ментальності.
4. Генезис ментальності. Концепція формування ментальності за С.В. Лур'є.
5. Концепції ментальності у працях вітчизняних вчених.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. «РІЗНОВИДИ МЕНТАЛЬНОСТІ КЛІЄНТА»

Лекція 3. Сімейно-релігійні типи ментальності (2 год.).

Сімейна ментальність як тенденція особистості виконати свої статеворольові функції на основі отриманих у спілкуванні з родинним середовищем уявлень, знань, умінь, навичок, звичок.

Доісторична сім'я. Ранні форми шлюбно-сімейних стосунків. Простір психологічної близькості.

Язичницька сім'я. Стосунки чоловіка та жінки на базі початкової конфліктності. Ритуальна свобода жінки. Територіальний розподіл на жіночі і чоловічі функції в сім'ї.

Християнська сім'я. Модель розподілу влади, відповідальності й любові. «Велика сім'я».

Католицька сім'я. Ієрархія панування-підкорення. Протестантська сім'я: тенденція паритетності стосунків «дитина-мати-батько» в бік зменшення домінантності батька при збереженні його відповідальності за сім'ю.

Сім'я радянської доби як модель аномальної, язичницької сім'ї з рудиментами православної моделі

Ключові поняття: сімейна ментальність, доісторична сім'я, язичницька сім'я, християнська сім'я, католицька сім'я, сім'я радянської доби.

Семінар 3 Сімейно-релігійні типи ментальності (2 години).

1. Сімейна ментальність як феномен.
2. Доісторична сім'я.
3. Язичницька сім'я.
4. Християнська сім'я: католицька, протестантська, православна .
5. Сім'я радянської доби.

Лекція 4. Гендерна ментальність клієнта (2 год.).

Гендерна ментальність як тип ментальності індивіда й групи. Питання вродженості чи набутості гендерної ментальності. Конструювання гендера та гендерної ідентичності в різні історичні епохи, цивілізації.

Чинники формування гендерної ментальності: вік, освіта, виховання, конкретні соціальні ситуації, традиції, норми тощо.

Ментальні відмінності чоловіків і жінок: розбіжності оцінок рольових позицій, стереотипи поведінки.

Чоловічий і жіночий мовні світи. Питання походження чоловічого і жіночого мовних світів, спільних і відмінних комунікативних стратегій, специфічних дискурсів. Гендерлект.

Ключові поняття: гендерна ментальність, ментальні відмінності, комунікативні стратегії, гендерлект.

Семінар 4. Гендерна ментальність клієнта (2 години).

1. Гендерна ментальність як тип ментальності.
2. Чинники формування гендерної ментальності
3. Ментальні відмінності чоловіків і жінок.
4. Чоловічий і жіночий мовні світи. Гендерлект.

Лекція 5. Етнічна ментальність клієнта (2 год.).

Етнічний та мономіф як історичний базис етноментальності. Кристалізація колективного «ми» у міфі. Історія етнічного міфу. Мономіф як оповідь про подорож етнічного героя. Схема життєдіяльності соціальних систем (культурний, літературний міф).

Ментальність у структурі етнічної свідомості. Концептуальна модель етнічної свідомості. Неоміфологеми української етнічної ментальності.

Ментально-характерологічні риси східних слов'ян. Позитивні й негативні ментально-характерологічні риси українського, російського, білоруського етносів.

Етномаргінальність як соціокультурний феномен. Етномаргінал як соціальний тип внутрішньо двоїстої особи, яка стоїть на межі двох етнокультурних (лінгвокультурних) світів.

Ментальність внутрішніх мігрантів України. Причини і види внутрішньої міграції. Основні труднощі мігранта на новому місці проживання. Симптоматика культурного шоку.

Ключові поняття: етнічна свідомість, етнічний міф, мономіф, неоміфологема, етномаргінальність, ментальність мігрантів.

Семінар 5. Етнічна ментальність клієнта (2 години).

1. Етнічний і мономіф як історичний базис етноментальності..
2. Ментальність у структурі етнічної свідомості.
3. Етномаргінальність як соціокультурний феномен.
4. Причини та види внутрішньої міграції.

Лекція 6 . Територіально-поселенські ментальності (2 год.).

Провінційна ментальність та її рівні: сільська – рівень сільського соціуму; містечкова – рівень малого провінційного міста; міська – рівень індустріального, адміністративного, культурного центра; провінційна – рівень провінції в цілому.

Сільська ментальність. Життєве середовище селянина. Сільська ментальність цільна і однорідна.

Міська ментальність. Життєве середовище городянина антропогенне (техногенне). Ментальність жителів великого міста.

Містечкова ментальність як соціально-психологічні стереотипи, автоматизми й звички свідомості, закладені вихованням і культурними традиціями, ціннісні орієнтації, значущі уявлення й погляди людей, що живуть у невеликих містах.

Регіональні ментальності України. Схід-Захід-Південь-Центр-Північ.

Ключові поняття: провінційна ментальність, соціально-психологічні стереотипи, цінності, автоматизми, звички свідомості.

Семінар 6. Територіально-поселенські ментальності (2 год.).

1. Провінційна ментальність та її рівні
2. Сільська ментальність.
3. Міська ментальність.
4. Містечкова ментальність
5. Регіональні ментальності України.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ МЕНТАЛЬНОСТІ КЛІЄНТА

Лекція 7. Проблеми дослідження професійної ментальності (2 год.).

Види професійної ментальності, особливі стилі світосприймання у представників цих спільнот.

Генеza професійної ментальності. Суб'єктивне уявлення про світ професії. Професійне бачення світу як система відносин фахівця-професіонала з об'єктами світу. Психологічні параметри ситуацій: оцінка умов ситуацій, виділення професійно значимих параметрів, знаходження відповідного способу поведінки в них. Особливості професійного міжособистісного сприйняття.

Професійні аспекти спілкування. «Професійний світогляд» як специфічний зріз загального світогляду й елемент професійної культури. Ментальні риси окремих професій.

Ключові поняття: професійна ментальність, професійне бачення світу, психологічні параметри ситуацій, професійні аспекти спілкування.

Семінар 7. Проблеми дослідження професійної ментальності (2 год.)

1. Види професійної ментальності та їх генеза.
2. Професійне бачення світу як система відносин фахівця-професіонала з об'єктами світу.
3. Професійні аспекти спілкування.
4. Ментальні риси окремих професій.

Лекція 8. Методи дослідження ментальності (2 год.).

Два підходи до вивчення ментальності: розглядати свідомість як психосоціальне явище зсередини та розкривати специфіку ментальності ззовні, шляхом порівняння з системами інших суспільств.

Методологія дослідження провінційності. Метод міждисциплінарних досліджень.

Методи вивчення професійних ментальностей. Експерименти О.Ю. Артем'євої та Ю.Г. Вяткіна. Способи обробки наведених даних.

Методи психологічних досліджень ментальності.

Ключові поняття: метод семантичного диференціала, методика вербального асоціативного експерименту, методика вільної семантизації візуальних об'єктів, метод семантичної реконструкції значень, Опитувальник соціальних аксіом SAS-82 (M.Bond, K.Leung), діагностичний тест ставлення Г.У. Солдатової

Семінар 8. Методи дослідження ментальності (2 год.)

1. Метод семантичного диференціала
2. Методика вербального асоціативного експерименту
3. Методика вільної семантизації візуальних об'єктів
4. Метод семантичної реконструкції значень
5. Опитувальник соціальних аксіом SAS-82 (M.Bond, K.Leung)
6. Діагностичний тест ставлення Г.У. Солдатової

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів (денна форма навчання)

Змістовий модуль «Психологія буденної свідомості»

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
Разом		-	69	-	69
Максимальна кількість балів: 138					
Розрахунок коефіцієнта. 1: 1,38 (138: 1,38 = 100)					

Змістовий модуль «Психологія ментальності клієнта»

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	4	4	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	4	4	2	2
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	2	20	4	40	2	20
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	4	20	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	1	30
Разом		-	64	-	93	-	64
Максимальна кількість балів: 251							
Розрахунок коефіцієнта. 1: 2,51 (251: 2,51 = 100)							

**Система оцінювання навчальних досягнень
студентів (заочна форма навчання)**

Змістовий модуль «Психологія буденної свідомості»

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1
Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	-	-	-	-
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
Разом		-	17	-	17
Максимальна кількість балів: 34					
Розрахунок коефіцієнта. Коефіцієнт – 1: 3,4 (34: 3,4 = 100)					

Змістовий модуль «Психологія ментальності клієнта»

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	2	2	1	1
Відвідування семінарських занять	1	1	1	2	2	1	1
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	1	10	2	20	1	10
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	2	10	1	5
Виконання модульної роботи	25	-	-	-	-	-	-
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	1	30
Разом		-	17	-	34	-	47

Максимальна кількість балів: 98
Розрахунок коефіцієнта. Коефіцієнт – 1: 0,98 (98: 0,98 = 100)

6.1. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Завдання для самостійної роботи зі змістового модуля «Психологія буденної свідомості».

Формат звітування: аналітичний коментар обсягом до 3 000 знаків до новели Деніела Кіза «Квіти для Елджернона», в якому необхідно розкрити проблему трансформації буденної свідомості, максимально виявивши знання курсу, але мінімально використовуючи матеріали лекції, та подати в формі письмової відповіді.

Критерії оцінювання завдань (репродуктивний, алгоритмічний, творчий рівень оцінюються одноково) та кількість балів:

своєчасність виконання навчальних завдань – 1 бал;

повний обсяг їх виконання – 1 бал;

якість виконання навчальних завдань – 1 бал;

самостійність виконання – 1 бал;

творчий підхід та ініціативність у виконанні завдань – 1 бал.

Час звітування: до наступного семінарського заняття.

Завдання для самостійної роботи зі змістового модуля «Психологія ментальності клієнта».

Формат звітування: аналітичний коментар обсягом до 3 000 знаків до фільму Ю.Ілленка «Білий птах з чорною ознакою»

Критерії оцінювання завдань і кількість балів:

своєчасність виконання навчальних завдань – 1 бал;

повний обсяг їх виконання – 1 бал;

якість виконання навчальних завдань – 1 бал;

самостійність виконання – 1 бал;

творчий підхід та ініціативність у виконанні завдань – 1 бал.

6.2. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

1. Формою контролю знань студентів зі змістового модуля «Психологія буденної свідомості» є виконання аналітичного завдання.

Приклад аналітичного завдання до модульного контролю - 1.

1. Наведіть текст (до 2 тис. знаків) з наукової, художньої літератури, з соціальних мереж або самостійно опишіть конкретну ситуацію, в якій яскраво проявилась буденна свідомість сучасної людини.

2. Проаналізуйте текст за такими критеріями:

- яка з функцій свідомості найважливіша в цій ситуації?
- чи забезпечує прояв буденної свідомості цілеспрямовану діяльність людини в цій ситуації?
- яка складова змістової структури свідомості тут домінує?
- які історичні типи буденної свідомості проглядаються у сучасній людини в цій ситуації?

- опишіть основні характеристики буденної свідомості, що проявилися тут (ірраціональність, нетерпимість до протиріч, нереклексивність)

- як можна допомогти людині звільнитися від пут буденної свідомості?

Зверніть увагу на те, що кожне ваше судження мусить бути пояснене з опорою на текст.

II. *Формою контролю знань студентів зі змістового модуля «Психологія ментальності клієнта» є відповіді на тестові завдання. Тестування проводиться онлайн. Модульний тест складається з 20 питань. Приклад: «У ХХ столітті поняття «ментальність» як антитеза інтелектуалізму першим з'явилося у науковому вжитку:*

Виберіть одну правильну відповідь:

- a. соціології
- b. психології
- c. етнології»

Формою контролю знань студентів зі змістового модулю 3 є звіт з візуально-діагностичного практикуму.

Мета практикуму: систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст завдання: з наведеного переліку фотографій студент обирає 5 зразків. На основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських занять студент дає розгорнуту характеристику типів, видів, змістових і функціональних характеристик ментальності, носії (або життєве середовище) якої зображені на доданих фотографіях.

Орієнтовна структура звіту – звіт виконується у довільній формі (наприклад, у формі есе). Опис кожної фотографії не має перевищувати 1000 друкованих знаків. Опис має містити аналіз ментальності її представників, виклад спостережених фактів у логічній послідовності, доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблем, коректне застосування термінів.

6.3. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Формою проведення семестрового контролю для змістового модуля «Психологія буденної свідомості» є залік, для змістового модуля «Психологія ментальності клієнта» є екзамен.

Максимальна кількість балів за відповідь на екзамені – 40 балів. Екзаменаційний білет складається з трьох питань: двох теоретичних (наведено в «Орієнтовному переліку питань») та одного компетентнісного. Схема оцінювання відповідей на питання білету: 1-е питання – 10 балів; 2-е питання – 10 балів; 3-є питання – 20 балів.

6.4. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Етапи становлення історії ментальності (за Ж. Ле Гофом).

2. Термінологічні попередники поняття «ментальність» у науці.
3. Ментальність у психоаналітичній, гуманістичній, екзистенційно-феноменологічній традиції.
4. Властивості і характеристики ментальності. Соціальні контексти ментальності.
5. Функції ментальності.
6. Ментальність і мова.
7. Основні життєві прояви ментальності.
8. Типи ментальності: сімейна, гендерна, релігійна, етнічна, територіально-поселенська, професійна, субкультурні ментальності.
9. Система і структура ментальності (О. С. Баронін, А. Х. Гаджієв, А.В. Фурман).
10. Генезис ментальності. Концепція формування ментальності за С.В. Лур'є.
11. Концепція ментальної психології М.-Л. Чепи.
12. Концепція соціальної психіки О.А. Донченко.
13. Сімейна ментальність як феномен.
14. Ментальність язичницької сім'ї. Стосунки чоловіка та жінки; ритуальна свобода жінки. Територіальний розподіл функцій в сім'ї.
15. Ментальність християнської сім'ї. Модель розподілу влади, відповідальності й любові. "Велика сім'я".
16. Ментальність католицької сім'ї. Ієрархія панування-підкорення.
17. Ментальність протестантської сім'ї.
18. Ментальність сім'ї радянської доби.
19. Гендерна ментальність як тип ментальності індивіда й групи.
20. Чинники формування гендерної ментальності: вік, освіта, виховання, конкретні соціальні ситуації, традиції, норми тощо.
21. Ментальні відмінності чоловіків і жінок: розбіжності оцінок рольових позицій, стереотипів поведінки тощо.
22. Чоловічий і жіночий мовні світи. Гендерлект.
23. Етнічний і мономіф як історичний базис етноментальності.
24. Ментальність у структурі етнічної свідомості. Концептуальна модель етнічної свідомості.
25. Позитивні й негативні ментально-характерологічні риси українського, російського, білоруського етносів.
26. Етномаргінальність як соціокультурний феномен. Причини і види внутрішньої міграції.
27. Сільська ментальність. Природність життєвого середовища селянина. Цільність і однорідність сільської ментальності.
28. Міська ментальність. Антропогенне (техногенне) життєве середовище городянина. Ментальність мешканців великого міста.
29. Містечкова ментальність: соціально-психологічні стереотипи, автоматизми, звички, ціннісні орієнтації.
30. Регіональні ментальності України. Схід-Захід-Південь-Центр-Північ.

31. Види професійної ментальності, особливі стилі світосприймання у представників різних професій.
32. Генеза професійної ментальності. Суб'єктивне уявлення про світ професії.
33. Професійне бачення світу як система відносин фахівця-професіонала з об'єктами світу.
34. Професійні аспекти спілкування.
35. Ментальні риси окремих професій.
36. Методи дослідження ментальності. Метод семантичного диференціала.
37. Методи дослідження ментальності. Методики вербального асоціативного експерименту.
38. Методи дослідження ментальності. Метод семантичної реконструкції значень.
39. Методи дослідження ментальності. Опитувальник соціальних акцій SAS-82 (M.Bond, K.Leung).
40. Методи дослідження ментальності. Діагностичний тест ставлення Г.У. Солдатової.

6.5. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни (денна форма навчання)

Навчально-методична карта змістового модуля «Психологія буденної свідомості». Разом: 60 год., лекції – 8 год., семінарські заняття – 8 год; модульний контроль – 4 год; самостійна робота – 40 год.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II	
Назва модуля	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БУДЕННОЇ СВІДОМОСТІ		ОНТОЛОГІЯ БУДЕННОЇ СВІДОМОСТІ	
Кількість балів за модуль	69		69	
Лекції	1	2	3	4
Теми лекцій (відвідування – 1 бал)	Теоретичні засади вивчення свідомості	Буденна свідомість людини	Історичні типи буденної свідомості: від палеоліту до Нового часу	Сучасні форми буденної свідомості. Міфотворчість
Семінари	1	2	3	4
Теми семінарських занять (за участь до 10 балів, відвідування – 1 бал)	Теоретичні засади вивчення свідомості	Буденна свідомість людини	Історичні типи буденної свідомості: від палеоліту до Нового часу	Сучасні форми буденної свідомості. Міфотворчість
Самостійна робота	5+5 балів	5+5 балів	5+5 балів	5+5 балів
Поточний контроль	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)	
Підсумковий контроль	Залік			
Розрахунок коефіцієнта	Максимальна кількість балів: лекції 4 б. + семінари 44 б. + самостійна робота 40 б. + модульні контрольні 50 б. = 138 б. Коефіцієнт – 1: 1,38 (138: 1,38 = 100)			

Навчально-методична карта змістового модуля «Психологія ментальності клієнта»

Разом: 120 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 16 год.; модульний контроль – 8 год.; самостійна робота – 50 год.

Модулі	Змістовий модуль І				Змістовий модуль ІІ				Змістовий модуль ІІІ							
Назва модуля	Загальні основи психології ментальності				Різновиди ментальностей клієнта				Прикладні аспекти психології ментальності клієнта							
Балів за модуль	59				93				59							
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми лекцій (відвідування – 1 бал)	Історичні та сучасні уявлення про ментальність	Генезис, структура й основні життєві прояви ментальності	Сім'яно-релігійні типи ментальності	Гендерна ментальність клієнта	Етнічна ментальність клієнта	Територіально-поселенські ментальності	Проблеми дослідження професійної ментальності	Методи дослідження ментальності	Історичні та сучасні уявлення про ментальність	Генезис, структура й основні життєві прояви ментальності	Сім'яно-релігійні типи ментальності	Гендерна ментальність клієнта	Етнічна ментальність клієнта	Територіально-поселенські ментальності	Проблеми дослідження професійної ментальності	Методи дослідження ментальності
Семінари	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми семінарських занять (за участь до 10 балів, відвідування – 1 бал)	Історичні та сучасні уявлення про ментальність	Генезис, структура й основні життєві прояви ментальності	Сім'яно-релігійні типи ментальності	Гендерна ментальність клієнта	Етнічна ментальність клієнта	Територіально-поселенські ментальності	Проблеми дослідження професійної ментальності	Методи дослідження ментальності	Історичні та сучасні уявлення про ментальність	Генезис, структура й основні життєві прояви ментальності	Сім'яно-релігійні типи ментальності	Гендерна ментальність клієнта	Етнічна ментальність клієнта	Територіально-поселенські ментальності	Проблеми дослідження професійної ментальності	Методи дослідження ментальності
Самостійна робота	5+5+5 балів				5+5+5+5 балів				5+5+5 балів							
ІНДЗ	30 балів															
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)				Модульна контрольна робота 2 (25 балів)				Модульна контрольна робота 3 (25 балів)							
Форма контролю: екзамен																
Розрахунок коефіцієнта	Максимальна кількість балів: лекції 8 б. + семінари 88 б. + самостійна робота 50 б. + модульні контрольні 75 б. = 251 б. Коефіцієнт – 1: 2,51 (251: 2,51 = 100)															

**Навчально-методична карта дисципліни
(заочна форма навчання)**

Навчально-методична карта змістового модуля «Психологія буденної свідомості». Разом: 60 год., лекції – 4 год., семінарські заняття – 4 год.; самостійна робота – 52 год.

Модулі	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II
Назва модуля	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БУДЕННОЇ СВІДОМОСТІ	ОНТОЛОГІЯ БУДЕННОЇ СВІДОМОСТІ
Кількість балів за модуль	17	17
Лекції	1	2
Теми лекцій (відвідування – 1 бал)	Буденна свідомість людини	Історичні типи буденної свідомості: від палеоліту до Нового часу
Семінари	1	2
Теми семінарських занять (за участь до 10 балів, відвідування – 1 бал)	Буденна свідомість людини	Історичні типи буденної свідомості: від палеоліту до Нового часу
Самостійна робота	5 балів	5 балів
	Підсумковий контроль – залік	
Розрахунок коефіцієнта	Максимальна кількість балів: лекції 2 б. + семінари 22 б. + самостійна робота 10 б. = 34 б. Коефіцієнт – 1: 3,4 (34: 3,4 = 100)	

Навчально-методична карта змістового модуля «Психологія ментальності клієнта»

Разом: 120 год., лекції – 8 год., семінарські заняття – 8 год.; самостійна робота – 104 год.

Модулі	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II	Змістовий модуль III
Назва модуля	Загальні основи психології ментальності	Різновиди ментальностей клієнта	Прикладні аспекти психології ментальності клієнта
Балів за модуль	17	34	17
Лекції	1	2	3
Теми лекцій (відвідування – 1 бал)	Генезис, структура й основні життєві прояви ментальності	Сімейно-релігійні типи	Етнічна ментальність клієнта
			Методи дослідження ментальності

	1	2	3	4
Семінари		Ментальності		
Теми семінарських занять (за участь до 10 балів, відвідування – 1 бал)	Генезис, структура й основні життєві прояви ментальності	Сімейно-релігійні типи ментальності	Етнічна ментальність клієнта	Методи дослідження ментальності
Самостійна робота	5 балів	5 +5 балів		5 балів
ІНДЗ	30 балів			
Форма контролю: екзамен				
Розрахунок коефіцієнта	Максимальна кількість балів: лекції 4 б. + семінари 44 б. + самостійна робота 20 б. + ІНДЗ 30 балів. = 98 б. Коефіцієнт – 1: 0,98 (98: 0,98 = 100)			

1. Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. Акопов Г.В. *Психология сознания: Вопросы методологии, теории и прикладных исследований*. Москва: Институт психологии РАН, 2010. 272 с.
2. Лозова О.М. *Методологія психосемантичних досліджень етносу*. Київ: Слово, 2011. 188 с.
3. Лозовая О.Н. Психология этнического сознания в Украине: история, настоящее, перспективы. *Историческая психология: истоки и современное состояние*: Монография / под науч. ред. И.Н.Ковалю, В.И. Подшивалкиной, О.В. Яремчук. Одесса: Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова, 2012. С.87-102.
4. Петренко В. Ф. *Многомерное сознание: Психосемантическая парадигма*. Москва: Новый хронограф, 2010. 440 с.
5. *Проблеми теорії ментальності* / ред. академік НАН України М. В. Попович. Київ : Наукова думка, 2006. 408 с.
6. Стражний О. *Український менталітет: ілюзії – міфи – реальність* Вид. 2-е. Київ : Дух і Літера, 2017. 456 с.

Додаткова:

1. Бабина Т. Ментальність сучасного українського суспільства в контексті гендерних метаморфоз. *Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька акад.»*. Серія: Філософія. 2011. Вип. 9. С. 46–54. (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoafs_2011_9_7.pdf).
2. Кіз Д. *Квіти для Елджернона* / пер. з англійської В. Шовкун. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2015. 304 с.
3. Лісовський П. М. Феномен маніпуляції свідомістю: сутність, структура, механізм у сучасному суспільстві (соціально-філософський аналіз) : дис. ... канд. філос. наук; Укр. держ. ун-т фінансів та міжнар. торгівлі. Київ, 2009. 191 с.
4. Лозова О.М. Синергетична єдність етногенетичних та соціогенетичних елементів змісту свідомості українців. *Етнопсихологічний вимір України: семіозис, міфотворчість, ідентичність*: моногр. / авт. кол.; під наук. ред. Лозової О.М. Київ: Інтерсервіс, 2014. С. 4- 44.
5. Лозова О.М. Міф як первинна метамова суспільної свідомості: огляд проблематики. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка і психологія*. 2010. № 13 (1). С.18-21.
6. Лозова О.М. Психосемантичний аспект регіональних ментальностей в Україні. *Наукові записки НАУКМА: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2010. Т.110. С.34- 39.
7. Лозова О.М. Образ дому і сім'ї у внутрішніх мігрантів України *Українознавчий альманах*: наукове видання. Випуск 15. Київ: КНУ, 2014. С. 93-96.
8. Лозова О. М. Психосемантика лідерства у буденній свідомості студентів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2017. №3. – С. 60-65.

Додаткові ресурси

<https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=9680>

<https://www.youtube.com/watch?v=gpKuo--Uh4>

<https://www.youtube.com/watch?v=f461RF6U>